

ЯРЕМЕНКО

УДК 336.132.11

ПЕДЧЕНКО

Валентина Григорівна
Cafedra.gosfin@gmail.com

Юлія Юрїївна

**ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ
ФІНАНСАМИ ЯК ЗАПОРУКА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ**

к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів КНТЕУ

**EFFICIENT MANAGEMENT OF LOCAL
FINANCE AS A GUARANTEE OF SOCIO-
ECONOMIC REGIONAL DEVELOPMENT**

студент, Харківський
інститут фінансів КНТЕУ

У статті проаналізовано вплив ефективного управління місцевими фінансами на соціальний та економічний розвиток територій, розглянуто взаємозв'язок між основними функціями місцевих фінансів та їх значенням у підвищенні добробуту регіону.

В статье проанализировано влияние эффективного управления местными финансами на социальное и экономическое развитие территорий, рассмотрена взаимосвязь между основными функциями местных финансов и их значением в повышении благосостояния региона.

The article analyzes the impact of effective management of local finances for social and economic development of areas, the relationship between the basic functions of local finances and their value in improving the welfare of the region is considered.

Ключові слова: місцеві фінанси, показники ефективності, функції місцевих органів самоврядування, бюджетні відносини, соціально-економічний розвиток

Ключевые слова: местные финансы, показатели эффективности, функции местных органов самоуправления, бюджетные отношения, социально-экономическое развитие

Keywords: local finance, performance indicators, functions of local government, budgetary relations, socio-economic development

ВСТУП

На сьогоднішній день для економіки України характерним є збільшення диференціації рівнів економічного та соціального розвитку територій, а також обсягів наповнення бюджетів місцевого рівня. В зв'язку з чим, виникає необхідність у реформуванні міжбюджетних відносин та удосконаленні їх системи в країні в цілому. При цьому, вирішення даного завдання починається з дослідження ефективності управління фінансовими ресурсами регіонів та надання оцінки рівня соціально-економічного стану території з використанням відповідних показників, що свідчить про актуальність даного питання.

У вирішенні теоретичних та практичних питань раціонального управління місцевими фінансами вагомим є внесок таких науковців як О. Кириленка, І. Луніної, С. Слухая, які активно проводять дослідження у сфері регіональної фінансової політики та приділяють особливу увагу формуванню дохідної частини місцевих бюджетів. Однак недостатньо досліджень здійснено за тематикою значущості ефективного управління місцевими фінансами для соціально-економічного розвитку регіонів України, що зумовило вибір даної теми статті.

МЕТА РОБОТИ

Метою дослідження є визначення ключових аспектів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць та його залежності від рівня ефективності управління місцевими фінансами.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою виступають наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативно-правові та законодавчі акти, статистичні матеріали Державної Казначейської служби та Державного комітету статистики України.

При проведенні дослідження використано розрахунково-аналітичні методи, методи порівняння, синтез і аналіз, статистичні методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

Місцеві фінанси виступають однією з найбільш важливих складових фінансової системи держави, оскільки забезпечують фінансування значної частини витрат на соціальне, комунально-побутове та культурне обслуговування населення. Згідно з чинним законодавством України до місцевих фінансів відносяться місцеві бюджети та фінанси підприємств комунальної власності. За своєю економічною суттю місцеві фінанси являють собою механізм формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпечення місцевим органам влади покладах на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих [1].

З моменту становлення України, як самостійної держави, взаємодія центральних та місцевих органів влади пройшла декілька етапів на шляху до удосконалення та надання законодавчої регламентації бюджетних відносин, результатом чого стало прийняття Бюджетного кодексу. Його впровадження в дію викликало зацікавленість органів місцевого

самоврядування у збільшенні доходів бюджетів різних рівнів, визначило порядок формування та надання міжбюджетних трансфертів, а також регулювання системи місцевих податків і зборів. Тобто, за органами місцевої влади чітко закріпилися конкретні обов'язки щодо управління місцевими бюджетами, які знаходять своє відображення у виконуваних ними функціях.

Так, регулювання суспільного відтворення, задоволення потреб населення, забезпечення охорони правопорядку, здійснення міжнародного співробітництва, охорона навколишнього середовища є найважливішими завданнями, покладеними не лише на державу, а й на місцеве самоврядування щодо

раціонального використання фінансових ресурсів та зростання рівня соціального та економічного розвитку в цілому.

Насамперед, ефективне управління місцевими бюджетами можливе за рахунок виконання органами влади на місцях розподільчої функції, яка відіграє важливу роль у розподілі та перерозподілі коштів місцевої громади та з допомогою якої можна перевірити якість надання суспільних послуг в умовах нестачі коштів. Оцінити рівень ефективності виконання розподільчої функції можливо шляхом розрахунку демографічних, міграційних показників, а також збільшення чи зменшення витратків на душу населення регіону (рис. 1) [2].

Рис. 1. Взаємозв'язок функцій місцевих фінансів з показниками оцінки соціально-економічного розвитку регіону [зведено автором за даними [2; 4]]

Регулююча функція місцевих фінансів нерозривно пов'язана з регулюванням на державному рівні, завдяки чому напрямки та пріоритети діяльності місцевої влади складаються в єдиний механізм з діяльністю органів влади вищого рівня.

Шляхом здійснення контрольної функції місцевими органами досягається відповідний рівень безпеки як в окремому регіоні, так і в державі в цілому. Проте, в Україні рівень фінансової дисципліни та система контролю за витрачанням бюджетних коштів характеризуються проблематичністю. Тому на місцеві органи виконавчої влади доцільно покласти обов'язки контролю за законністю діяльності фінансових органів місцевого самоврядування [3].

В свою чергу стабілізуюча (стимулююча) функція місцевих фінансів знаходить свій прояв в період

кризових явищ в економіці країни. Її реалізацію місцеве самоврядування проводить через стимулювання споживчого попиту і, як наслідок, підтримання рівня зарплат і пенсій, систему міжбюджетних трансфертів, а також зниження податків і зборів. На регіональному рівні оцінка виконання місцевими органами зазначеної функції проводиться основним чином шляхом розрахунку збільшення (зменшення) доходів місцевих бюджетів.

Таким чином, через виконання місцевими фінансами їх основних функцій здійснюється управління фінансами ресурсами не лише окремих адміністративно-територіальних одиниць, а й держави в цілому, ефективність якого розкривається через систему відповідних показників та впливає на рівень соціально-економічного розвитку.

Протягом останніх років економічне становище України, Харківської області зокрема, демонструє недостатню динаміку соціально-економічного розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Основні соціально-економічні показники Харківської області за 2014-2016 рр.

[зведено автором за даними [5; 6]]

№ п/п	Показники	2014 рік	2015 рік	2016 рік
1.	Кількість населення (станом на 1 січня), тис. осіб	2737,2	2731,3	2718,6
2.	Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) без ПДВ та акцизу, млн грн	73076,2	102115,5	130771,3
3.	Роздрібний товарооборот, млн грн.	103056,3	83475,6	95788,5
4.	Капітальні інвестиції, млн грн.	8032,3	11246,7	16545,9
5.	Прямі іноземні інвестиції (станом на 01 січня), млн дол. США	2131,9	1728,8	1554,6
6.	Обсяг експорту товарів, млн дол. США	1 714,2	1 187,8	915,1
7.	Обсяг імпорту товарів, млн дол. США	1 729,9	1 164,2	1317,5
8.	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.	3104,0	3614,0	4358,0
9.	Рівень зареєстрованого безробіття, %	8,1	7,3	6,6
10.	Кримінальні правопорушення, кількість зареєстрованих злочинів	32 069	40 949	50563

Так, за результатами аналізу основних показників соціального та економічного розвитку Харківської області наявне зростання обсягу реалізованої промислової продукції як загалом, так і в розрахунку на одного мешканця, на 28,06 %, при одночасному зростанні заборгованості з виплати заробітної плати (наприклад, з початку 2015 року даний показник по місту Харків збільшився на 44,7 %), що демонструє негативні тенденції у розвитку підприємницької діяльності регіону. Також скоротився експорт товарів до іноземних країн у порівнянні з попереднім періодом на 22,96 % та зовнішньоторговельний оборот товарами підприємств Харківської області в 1,4 рази. Зросла кількість злочинних правопорушень на 23,48%, що демонструє загострення криміногенної ситуації в регіоні [7].

Наведені дані свідчать про необхідність впровадження заходів з покращення системи управління соціально-економічним розвитком регіону, при цьому дієвим може виявитися залучення громадян до участі в бюджетному процесі та врахування їх суспільної думки.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день ситуація, що склалася по відношенню до якості управління місцевими фінансами ставить перед органами місцевого самоврядування завдання щодо реформування бюджетних відносин на місцевому рівні, адже основні послуги щодо забезпечення добробуту населення та підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіону здійснюються саме на місцях. Одночасно підвищуючи рівень автономії місцевої влади та фінансової забезпеченості територій, необхідно підтримувати відповідний рівень контролю та відповідальності органів місцевої влади щодо розпорядження ними фінансовими

ресурсами, а також проведення заходів з боку держави задля підвищення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Покатаєва О.В. Напрями вдосконалення системи управління місцевими фінансами / О.В. Покатаєва, С.П. Жук // Економіка та підприємництво. – № 1 (70). – 2013. – С. 49-54.
2. Сукрушева Г.О. Взаємозв'язок функцій місцевих фінансів з показниками соціально-економічного розвитку території / Г.О. Сукрушева // Університетські наукові записки. – № 4 (40). – 2011. – С. 500-506.
3. Піхоцький В.Ф. Державне забезпечення соціальних потреб регіону / В.Ф. Піхоцький // Регіональна економіка. – № 1. – 2010. – С. 107-114.
4. Євдокімова М.О. Місцеві фінанси: навч. посібник / М.О. Євдокімова // Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2014. – 342 с.
5. Калашнікова Х.І. Соціально-економічний розвиток інфраструктури міст Харківського регіону / Х. І. Калашнікова // Сталий розвиток економіки. – № 6 (9). – 2011. – С. 129-132.
6. Соціально-економічне становище Харківської області [Електронний ресурс] / Інформація Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/index.php/sotsialno-ekonomichne-stanovishche-rehionu>.
7. Основні показники соціального та економічного розвитку м. Харкова [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/ru/document/osnovni-pokazniki-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-m-kharkova>.